

Titel: Prøve af Danske Tanker og Ord, Skrevet i Anledning af den Tydske Bonasse af Haandverksmanden i Den Patriotiske Tilskuer No. 163.

Citation: "Prøve af Danske Tanker og Ord, Skrevet i Anledning af den Tydske Bonasse af Haandverksmanden i Den Patriotiske Tilskuer No. 163.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7, ?, 1771*, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_007-shoot-workid1_007_018.pdf (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Prøve
af
Danske Tanker og Ord,
Skrevet
i Andledning af den Tydske Bonasse

af

Haandverksmanden

i den Patriotiske Tilskuer No. 163.

Kjøbenhavn, 1771.

2
3

Naar Leylighed tillader det, læser jeg og lidet i de smaa Skrifter, som for nærværende Tid lader sig tilsyne iblant os, og gjør mig en eller anden Tanke derom. Iblant disse, blev for nogen Tid siden bekendtgiort, et, under Navn af Haandværksmand, som i Andledning af Argi No. 11, og 12. angaaende Amtslaugs- og Frimestere, vil bevise Haandværkslaugenes Skadelighed for Vindskibeligheds Fremgang, Folkemængdens Tiltagelse, og en Medaarsag til de dyre Ti-

4

der. Af Tittelen merkede jeg, at det var forstort et Arbeyde for en Haandverksmand; thi at oversee det Heele, og tale om alle Laugene, det synes mig var Arbeyde nok for en kyndig, oplyst og lang erfaren Statsmands Jeg har ikke læst Skriftet, og endskiøndt jeg troede, at det gik over min Forstand, var jeg dog nysgierrig for at vide denne Skribents Setninger og Grunde. I samme Godlav kom en af mine Amtsbrødre og forærede mig en Bog, som var skrevet imod denne ommeldte Forfatter, og forsikrede mig at denne var skrevet af en Haandverksmand, som han meget vel kiendte, gav mig et kort Begreb om dens Indhold, og ønskede at, jeg vilde finde lige saa stor Fornøjelse i at læse den som han, hvor om han ved Leylighed udbad sig mine nærmere Tanker. Jeg blev hermed ikke lidet Fornøyet, allerhelst, da jeg tilforn i smu, har tænkt adskilligt om Laugenes Nytte, saavel i henseende til Lemmerne indbyrdes, som det Almindelige. Vel er det, tænkte jeg, at en erfaren og oprigtig Haandverksmand griber til Penen. Tak være dig du ædle Skrivefrihed, nu kan enhver ærlig Mand, tale imod Misbrug,

5

og give Oplysning til det bedere, uden Frygt og Tvang.

Med disse søde Tanker, begyndte jeg at læse, og da jeg ikke kiendte Forfatteren, kunne jeg tillige læse uden ringeste Fordom. Efter at jeg havde læst Tittelbladet, tænkte jeg ved mig selv: en Haandverksmand! vil igiendrive en Skribent, som han troer er en lært Statsmand, og vise hans store Feyl. Hvordan i al Verden vil dette gaae til? Jeg ilede og kom til Fortalen, hvor han begynder med de Skrifter, som i Andledning af Skrive-Friheden er udkomne hos os, og dømmet de fleste fra god Hensigt og sand Nytte, og naar han overvejer Maaden de ere skrevne paa, siger han: at den er jammerlig i Henseende til den væsentlige Sammenhæng; det er egennyttig Sniksnak, og strax derpaa siger: ak det er Got, og at ingen af disse Skrifter kan være til synderlig Skade. Denne Haandverksmand tænkte jeg, maa nok være af den bekendte Morten Skriblers Familie. Af alle vore Skribentere, ere ingen i hans Tanker farlige

6

uden de der angriber Professionerne, og iblant dem, synes han at være meest forbittret paa den

ovenmeldte, som han her kalder Den Skadelige, under Navn Haandverksmand, men snarere en formummet Stads, eller lærde. Mand, som har skrevet at Argus var stokblind, da han skrev sit 11 og 12 Blad, og paastaaer, at Argus fordi han omgaaes med Haanverksmestere og hører deres grundige Betænkninger; seer langt meer, end den formummede Statsmand, som han troer, at omgaaes med Landløbere, Fuskere og Løgnere & c. og søger sin Fordeel hos dem. — En herlig Begyndelse! nu merkede jeg at jeg var bedraget, — er dette det første, jeg har læst offentlig fra en Haandverksmand, da synes mig, at det ikke vil opvække fordeelagtige Tanker, om ham eller samtlige Haandverksmestere; — skade at den Den, som skulde forsvare Amterne og vise deres sande Nytte, og Opkomst er faldet i saa interesseret og uhøflig en Skribents Haand. — Hvor forvoven udtrykker han sig ikke i det Efterfølgende, naar han saaledes skriver: "Da nu ingen Skribent er i stand til rettelig at igiendrive denne

7

Haandverksmands indbildte og absurte Tanker, saa har jeg, som en virkelig Haandverksmand foretaget mig i al Eenfoldighed, dog med Sandhed, at overtyde og fremlegge denne dumdristige Haandverksmands Feyltagelser, og at fremlegge for det ganske Publikum, den Skade, som han i sit Skrift under glimrende Skin har søgt at gjøre., Dette er hans egne Ord, og hvorledes kunde han have sagt det værre?—Intet mindre end min Sag, at skelne imellem disse to Skribentere, eller tage noget Partie; thi der til er jeg lige saalidet beføyet, som min Forstand og Evne er formanende. — Det stolte Mod, og Dristighed til sig selv, hvormed denne Skribent uden Kaldsbrev triner frem og taler i alt Folkets Navn, og troer, at ingen er saa beqvem og dygtig som han, — dette pirrer mig i Hovedet, til at undersøge hans Forhold og Beviser, i Henseende til hans Løfte. — Han flutter denne sin Fortale med Begiering til Publikum, at der maatte undskylde, at hans Stiil er ikke flydende, fordi han er ingen fød Dansk, men siger: ikke, at have kundet overtale sig til at udgive dette Skrift

8

i sit eget, men Dansk Sprog, og at vigtige Forhindringer har været Aarsag; at Skriftet er kommen fire Uger forfildig til Publikums Fornøjelse. — Ney! nu forgaaer mig al Koldsindighed. Jeg kan ikke bare mig længere, jeg maa hen i lav med ham: — Hr. Bonasse! — bie lit og tag Bud med Jer! — Hr. oprigtige Haandverksmand! — han svarer intet. Hehei, — Hr. Æltermænd! — Tys nu,— was wohl Ihr?— Jeg vilde spørge hvem der har givet Dem Lov, at skrive i alle Laugsmesternes Stæd og paa Deres Vegne? — Was seid Ihr vör ein Landsmann? Jeg er en af de gamle Kiøbenhavnske Dreng, som har læst Tittelen og Fortalen til Eders Skrift, og det hover mig intet. — Dumme Däne, wolt Ihr auch mit sprechen, — I mine unge Dage lod jeg mig indbilde at jeg var Dum, men nu har jeg nok Lyst at snakke med. — Habt Ihr auch ein Bahrt? — Ja og det som sort er! Habt Ihr gelernet wo Amt ist? —Ja vist!— Hatt eüch den Wint umb die Nase geblasen? — Aa ja! allerede i mit syttende Aar, reyste jeg som Amtssvend Tydsk, Russisk og Curlansk

9

Vind, har saaledes blæst mig om Næse og Ørene at det furrede efter! kort min Herre! jeg er fød, har lærde, gjort Svennestykke og tre Mesterstykker her i Kiøbhv., og er for nærværende en Tre og Tyve Aars gammel Amtsmester her i Staden! Jeg havde nær glemt at sige Dem, at jeg har været to gange i Lybek, og vilde heller lide Mangel, end at tage imod Arbeyde, fordi der ikke var noget Amt! — Efter denne Bekiendelse, haaber jeg, at det er mig tilladt at snakke med, og have Ret til at fordre Dem til Regnskab, for hvad De her har skrevet, og De maa taale at jeg siger Dem, at De havde gjort bedre, naar De havde indskrænket sig til Deres eget Amt allene, og talt om Dem selv af egen Erfaring og Overbeviisning, til Efterretning og Oplysning for Regjeringen, og til Nytte og Ære for Dem selv og os andre! — De paastaaer at have gjort det, og beraabe sig paa Deres dertil anførte Grunde og Beviser; Velan, min selv nævnte oprigtige Haandverksmand! — Jeg vil efter min Skiønsomhed og Erfaring undersøge de eenfoldige Sandheder, som De paa alle Haandverkernes Vegne fremlegger for det

10

ganske Publikum, og som de ikke har kunnet overtale sig til at skrive i Deres eget Sprog.

" Det er ikke vært at røre, eller besvare den formummede Skribents Pralerier og Skikaner, som de Pag. 3 og 4re udi hans Skrift ere opfyldte med; thi enhver seer nok at Autor er en Caluminiteur., — De har lovet paa Tittelbladet, at svare, igiendrive og vise hans Feyltagelse, og nu sige De i de 5 første Linier: at Forfatteren er ikke værd at røre eller besvare? De skielder og smelder i adskillige og for mig uforstaalige Sprog: Formummede, Calumniateur, hvad er det paa Dansk, sviser man Brød dertil? — Item Skikaner, Autor og Pagina, er der noget af alt dette Dansk? Ney! hverken Sproget eller Tanken er Dansk, en heller nogen Tid bliver det, — hvor tør de skrive saa uhøflig og uartig paa Dansk Reining? — De Danske Dreng, er alt for beskedne til at de paa saadan plump Maade vilde begegne deres Modstandere, naar De vilde igiendrive, modsige eller overbevise. — Alt hvad jeg efter mit ringe Begreb, kan sige, om denne

11

Deres Begyndelse, som Skribent bliver dette: at De er en ublu Dansk Fordervere. Videre: — Men Pag. 5. siger

Haandverksmanden, (eller rettere Statsmanden) " Da Argus fit fat paa en Oldermænd, hør! I er dog en fornuftig Mand, sig mig dog i Fortrolighed, har Eders laug nogen Fordeel eller Skade af de mange Frimestere?., Og videre i samme Pagina: "Havde I kiendt Pasionernes Magt over Fornuften, da havde I givet Eders Oldermænd en anden Karakter. I skulde have sagt: Hør! jeg veed, at I ikke allene er en Fornuftig, men endog en uegennyttig Mand, Ji forstaaer Eders Prosession, I har været paa Stæder, hvor der baade er lauge og ingen lange; og Pag. 6. tager I godvillig imod Frimestere u.?,., Hvad Meening kan jeg finde i alt

dette? Det er jo der eene i det andet, og man skulde snart troe, at Sætteren selv ikke har kundet finde Reede her i. Dog! jeg seer, at De vil besvare det Stykkeviis, følgelig vil De Nærmere forklare Meeningen. lad os læse videre: — "Hvad de tvende første Poster angaaer,

12

maatte man snart falde paa de Tanker, at Manden maa have Ondskabsfulde Hensigter, des Aarfag af hans Indsigter spores lutter Malice., (Endnu er jeg lige klog, De gjør jo intet andet end skiender, men nu kommer vel Beviset.) "Man betragter ikkun hans eget Svar siger De: at spørge en fornuftig Oldermænd, siger han, om Lauget har Fordeel af Frimestere, er det samme, som at spørge en Jøde, om det er Synd at tage meer end 5 pro Cento? (Jeg maa smile ved dette Indfald.) Har det sidste vel nogen Liighed med det første? Her viser han, at han besidder et Hierte opfyldt med Ondskab, og lader Passionerne have Magt over Fornuften., I Øyeblikket beskyldte De Deres Modstandere, at have Ondskabsfulde Hensigter, og uden at give eller vise nogen billig Aarsag, siger strax derpaa: at han besidder et Hierte fuld af Ondskab. Hvor ubehageligt at læse; — hvad! er De bange! har De ingen god Samvittighed, skiælder De i Stædet for at igiendrive og bevise. Forsvar os dog Hr. Bonasse! — De har jo givet mig Ret til at fordre det. Jeg skal

13

læse videre? — Ja, la vi de: "Her kan jeg, som en fornuftig og ey i indtagen Blindhed ganske Cordat, svare Eder: Jeg har været paa de Stæder, hvor der er Laug og ikke Lauge, — jeg kan aabenbare, og med største Vished sige, at jeg aldrig har seet slet og fuseragtigt Arbeyde, hvor der er Laug, som paa de Stæder, hvor der ingen Laug er. , (Har De ikke seet det, saa er der nok andre der har seet det, uden at vide hvad det Ord Cordat vil sige.) "Det er ganske naturligt, hvor ingen Laug er, beflitter sig aldrig en Dreng i hans Lære at kunde noget retskaffen; thi han tænker, saasnart min Tid er ude saa er jeg Mester; følgelig beflitter han sig kuns paa at gjøre det allerflettteste., (Denne Meening er aldeles unaturlig, falsk og uefterrettelig.) "Han tænker: jeg kan alletider komme efter at gjøre det lidt bedre, (han tænker vel) end det jeg nu forferdiger, kan han siden alleneste faae noget for sit Arbeyde, saa lader han det løbe. (Ret gjør han, det er baade naturlig og fornuftig.) Derimod har det en langt andet Beskaffenhed, med den Dreng,

14

som lærer hvor Laug er og hvor Laugs-Artiklerne blive holdte, og ingen Friheder til Laugets Ruin bliver udgivet, da beflitter Drengen sig paa at lære noget i deres lære-Aar: hvorfor? Paa det de med Honneur kunne præstere deres Svennestykke. Thi den Ære dennem derved meddeles, agter de ikke saa ringe; thi kan han arbeyde, saa er han vis paa bestandig Arbeyde frem for nogen fremmet Svend., — Naar det er fandt hvad De her skrive, saa maa jeg tilstaae Dem, at De ere meget lykkelige i Deres Amt. Følgende Historie, som er tildrager sig i et vist Laug, maa iblant andet tiene til Bevis paa, at Deres anførte, er i det minste ikke almindelig. En kiøn, artig Borgermand her i Staden, gav sin Brodersøn paa Prøve hos en af mine Laugsbrødre, og siden i Følge vor Laugsartiklers Tilhold, lod ham indskrive for at lære vor Haandgierning; da hans Lære-Aar (som vist var 5 om ikke meer) i følge Kontrakten vare udløbne, blev han befundet ikke at kunne fortiene sin Føde, eller arbeyde for Svend med det han i bemeldte Lære-Aar af hans Læremester var viist, og lærdt af Professionen; Drengens Paarørende anklagede Læremesteren for Øv-

15

righeden, og beskyldte ham for sket Underviisnings Maade og utilstrækkelig lærdom, og paastod, at han i Følge vor Laugsartikler maatte vordet tilkiendt, at betale Drengen til Oprensning 30 Rixdr. fordi han ey udi hans lære-Aar havde lærdt ham saa meget at han kunde antages i lauget for Svend, hvilket og skede; og han fik nu 30 Rixdr. for de Aar han havde lagt tilbage, dem kunde han efter Formodning ikke leve af sin øvrige Tid; hans Familie syntes derfor best, at give en anden Mester i Lauget de 30 Rixdr. for at lære ham saameget at han kunne fortiene Brødet. Dette unge Menneske var og villig til at give sig paa nye i Lære hos en anden Mester. Hvad skeer, een af vore fornemmeste Mestere fik de 30 Rixdr., og tog imod ham paa de Vilkaar, at han skulde i to Aar tiene ham! — Drengen, (om jeg saa maa kalde ham) blev og rigtig hos ham i den Tid; men jeg vil ikke omstændelig beskrive den hele Omgang med dette unge Menneske, den er bekiendt nok, (de tier som ved den) jeg har ikke heller anført dette for at bebreyde de Skyldige. Naar jeg siger, at dette Menneske, efter at have lærdt 2 gange hos

16

2 Amtsmestere, har siden arbeybet hos mig, og jeg har forefundet ham saa slet i hans Arbeyde, at jeg

aldeles ikke kunne være tiendt med ham, men maatte overlade ham til hans slette Skiæbne, og hans tvende Læremesteres Ansvar, da er min Hensigt hermed at bevise, at det som de oventil har anført, er urigtig og i Almindelighed aldeles uefterrettligt. Denne var ikke den eeneste af vore slette Udlærde, som har arbejdet hos mig for Svend, ney, endog Tydskere, som havde lærdt, hvor der var Amt, har jeg befunden, ligesaa elendig i deres Arbejde; og hvor mange af Laugmestere, som forstaaer hvorledes et got stykke Arbejde skal forfærdiges, hører man ikke daglig at klage over slette Svenne, som saaledes fordærver det under Hænder havende Arbejde, at han ofte derover bliver sat i stor Forlægenhed, og staaer Fare for, selv at vorde anseet for en slet Arbejdere. Alt det som en Dreng i Almindelighed lærer hos en Mester, er at kiende Redskaberne, at nævne enhver Ting ved sit rette Navn, og ligesom Mesteren selv forstaaer det, giver han Drengen et Begreb om Tingens heele Sammenheng, og Anviisning hvorledes han bør bruge Redskaberne, og an-

17

vende alle Midlerne paa beste Maade, til at opnaae den endelige Hensigt og bestemte Fuldkommenhed, eller som man kalder det, et got Haandelav.

Det er ikke nok, om han er en god Arbejds-mester, men han bør tillige at være en god Læremester og lempe sig efter den Lærendes Begreb og Nemme, og saa længe vise, udtyde, og gjøre det fatteligt for ham, indtil han fuldkommen kan begribe og lære de første Grunde, og da kan man i Betragtning af den Lyst han har til at lære Professionen fremdeles have et sikkert Haab om hans Dygtighed.

Men, kommer han derimod til en Mand, som er en slet Arbejds- og Læremester, som med Magt og Haarhed tvinger ham til at gjøre noget hen i Veyret, og paa en falsk og ubeqvem Maade, da lærer han som en Papegoie der lærer nogle Ord — han gjør det efter som Mesteren gjør det for ham, vil man spørge Ham, hvorfor han gjør det saa og ikke anderledes, eller bedre, da giver han til Svar: at hans Læremester har sagt at der skal saa være, og at denne Maadeer er den allerbeste.— Hvor lidet eller intet vil

18

det hielpe saadan en Udlærde. Naar han kommer til en Mand i Arbejde, som forstaaer og vil Have giort ret og got Arbejde — om han og reyser til en stor Stad i Tydskland, og foreviser et prægtig Lærebrev giennemdrager med røde og hvide Silke-Baad, hvor i henger et stort Vaaben, til Bevis, at han har lærdt i den Kongl. Residentsstad Kiøbenhavn? — Kort, hverken Laug eller Artikler, Lade eller Oldermænd, kan forhindre den Skam og Skade han føler, naar han maa høre samme Bebrejdelse, som De gjør de Svenne der have lærdt uden for Laugene, hvor om jeg vil anføre Deres egne Ord, som De strax paa Side 10 siger. "Hvem vil have saadan Kludder i sit Arbejde? han maa blive en Kludder sine Livs Dage., (Det er just ikke en afgjort Sandhed.)

Hvad De her paa fortæller os, at De som et ungt Menneske iblant syv tilreysende Svenne, allene fik Arbejde i Stokholm, af ingen anden Aarsag, end at De havde lærdt i en stor Stad i Tydskland hvor Lang var, og at De derefter havde arbejdet i Kiøbenhavn, er alde-

19

les intet Bevis paa deres Indsigt og Forstand i Professionen, men paa Slumpelykke eller Tydsk Vindmakerie. — Side 11 sige De: "At de Haandverker som ingen Laug har, kaldes af Amtsmestere reysende Haandverker, fordi disse reyser fra et Market til et andet, og er 3 a 4 Maaneder borte for at afsætte deres Arbejde.,, — Men hvor mange er der ikke af vore Amtsmestere, som bestandig 2 a 3 ja vel fleere gange aarlig, drager fra Hovedstaden og omkring til Markederne, for at sælge deres med sig havende Arbejde, — som finde sig vel derved? Og ere tildeels velhavende Folk, flittige, brave og nyttige Borgere, som beviser, at min Herre tager merkelig Feyl naar De i Almindelighed siger: " Ak disse ere i Grunden fattige Folk og Slaver, — og en Vagebond, (hvad er det for een) maatte være paa saadan Maade Haandverksmand, men ingen ærlig Borger. ,, — Hvilken urimelig Snak! er da alle de Amtsmestere, som saavel her fra Kiøbenhavn som andre Stæder fra, reyser til Markeder og afsætter deres Arbejde uærlige?

Side 12, siger De fremdeles: " Det er en bevislig Sandhed, hvor ingen Laug er,

20

der kan ikke ventes got Arbejde., (Hvorned kan De bevise det?) "Jeg har aldrig hørt sige De, at det er gaaet med en dygtig Arbejdere overnaturligt til, men vel at han har lærdt det, som han forstaaer, af sine indsigtsfulde Amtsmestere.,, Hvor kan De dog ikke sladre. — Vi vil legge et Merke til dette Stæd, og dersom min nærværende Forfatning og Huusbekymringer giver Tid dertil, skal jeg ved en anden Leylighed overtude Dem om denne Setnings Urigtighed; thi De tale jo egentlig paa dette Sted om Mesterne. — " Altsaa intet grundigt, (hvem siger for Exempel, en grundig Paryk, et grundigt Par Skoe, en grundig Hat ogs.v. — Jeg kan ikke troe at De er i Brolegger-lauget, eller Vandmester; disse ere alle grundlærde Folk, hvis Arbejde kan kaldes grundigt!) "og forsvarligt Arbejde kan ventes fra de Steder hvor ingen Laug er.,— Betænk hvad De

her sige. — Mon ikke mange Folk Dagligdags i Gierningen vorder overbevist om det Modsatte? — Og frygter De ikke, at man med Billighed kan falde paa at troe om Dem, at De ikke er en Menneske-Ven? At egen Fordeel og Misundelse er Dem egen? —

21

Herpaa spørger De Deres Modstandere, "Tager I gerne og godvillig saadan en Mand i Eders Arbeyde, som med Privilegier er forsynet, og derved kan drage Eders Arbeyde fra Eder, til største Skade for Jer og Eders Børn, da I dog har paa en ordentlig Maade forhvervet Eders Frihed?,, (Hvad Forskiel er der paa Privilegie og Frihed?) Efter at De nu har spurt, svarer De selv, og det hønt: "Jeg er ikke Daarekiste Gal! — (Udtrykket er her ligesaa pøbelagtig som Tanken, og passer sig ret net.) Nu kommer Humlen — hvormed De troe aldeles, at have fældet Deres Modstandere, naar De siger: "Der har I er temmeligt Svar paa Oldermænd og Jøden, Triumph! — Triumph! Hr. Bonasse! den gang forsvarte De Laugene got, — bauta! der ligger Deres farlige Modstandere! — nu kan De saamæn gjerne gaae hjem og sette Deres Hue paa! — alle Oldermænd og Amtsmestere som har styrket og opmuntret Eder til denne Heldte-Gierning, vil til evig Almindelse om Eders velfortiente Ære, opreyse et Alter, hvorpaa hver i sær vil ofre af sit Slags brugende Ting, — og under Frydeskrig: længe leve

22

Bonasse, vor mægtige og eeneste Forsvarere I vil De antænde en Ild i Deres Offer, hvoraf vil udgaae en Røg, som saaledes vil udsprede i Luften, og foraarsage, at ikke allene De, som tænke eller skrive anderledes om laugene end De; men endog alle Arbeydsfolk, som ikke er i noget Laug, naar De lugter denne Offer-Røg vil heslig komme til at nyse! —

Fremdeles sige De: " Hvad Erklæringer angaaer, da vil jeg see at overtude Eder det, og vil bevise Eder det med Sandhed; I maa troe det, enhver Oldermænd er en virkelig og af Kongen indsat, at være en tilforladelig Amts Dispot, har de ikke giort Eed?,, "Tør De da vel handle imod Derr Samvittighed?,, — Her maa jeg spørge Dem Hr. Oldermænd, havde ikke vore Soldater, som afvigte Vinter løb over til Skaane ogsaa giort Eed? De har jo lige saavel Samvittighed som Oldermænd, og dog løb de bort? — Synes De, at forringes, ved at settes i ligning med Soldater, da fattes vi desværre ikke Exempeler paa Dem, som have forestaaet vigtigere Embeder end Oldermændenes, der saaledes Har mis-

23

brugt deres anbetroede Embeder og brudt deres Eed, at de ved Lov og Dom er kiendt uværdig til noget kongelig Embede — item: "Jeg kan aldrig her overtale mig til at troe, at I er en Haandverksmand, I maa nok snarere være af det Øglepak,, (hvor ubestemt taler De ikke her, er da alle uden for Haandverkslaugene Øglepak?) "Som hin Statsmand, (hvor forvoven og ubetænksom!) der har yttret sig med de nedrige Ord, at han vilde bringe det dertil, at Borgerne (Fulde binde deres Skoe med Bast,, Ved De hvad min Herre! vel har jeg er Par Sølvspender, men, hvor gjerne vilde jeg give dem og alt det lidet Sølv jeg eyer til Priis, og binde Græderne med Bast, om der kunne hielpe noget til at redde mit kiære Fæderneland, af den store Giæld, som jeg hører samme at være behæftet med. — Side 14 og 15, tage De fat paa alle dem som har søgt om at vorde Frimestere, De skielder og smelder. — Side 16 besvære De sig over, at disses Konfepister har faaet 6 a 8 Rixd., Patronen nogle Dukater, (De mistede alle Deres Sportler,) dette kalder De reele Underretninger; — men,

24

Hvad kalde De da den Tanke, som Deres Modstandere strax derpaa fremsetter, at "Mængden af Arbeydere, skulde uden videre Anstalter skaffe os, ey allene got Kiøb, men endog gode Vare,, Kan De tilstrækkelig igiendrive dette? saa er de Karl for der Hat! her er den skiønneste Leylighed, hvor en retskaffen Oldermænd kunne sige os sine grundige Betænkninger, og forsvare alle sine Laugsmestere — ney! — her staaer De som Madsfods, — og siger: Dette har I taget af en Mands Skrifter, som har haft Statens Vel for Øyne,, Hvad vil De sige dermed? Det synes, at De med denne Tilstaaelse røber, at De ikke har Statens Vel til Hensigt, — følgelig er De ingen god Borger! — kiender De denne Skribent som De her roser?

De begynder atter at knorre mod det Almindelige, og siger: "Naar jeg var overbeviist om, at en Statsmand eller anden lærdt Mand forstod at indrette Professionerne paa en bedre Maade,, — Denne Maade skulde nok være, at De kunne leve frisk paa almindelig Bekostning? Alle vil ha, ha! og

25

som De siger: Deres skikkelige Udkomme, men hvor meget er ikke undertiden det? — Den, som i fine unge Aar ikke har lærdt nogen retskaffen Haandgierning, paastaaer, at det Almindelige skal give ham en Bestilling og brav Løn; — den som har god Løn vil have meer; — en Dosmer og Dagdriver vil have Pension, og den der har vil have meer« — De hører, vi er i stor Giæld, at dertil, er der ingen Penge i Kassen; men, om der og var nogle tilovers, bør. det Almindelige da at anvende dem, til at styrke og underholde disse i Deres,

Efterladenhed og Magelighed? — Thi at kunne lættere erhverve Deres daglige Brød; (som De siger) uden al formegen Suk og Jammer, det tilkommer Lemmerne indbyrdes at foreenes om, og ved Arbeyde, Flid og Sparsommelighed selv at stræbe efter, saa længe Alder og Styrke vil tillade det, og naar De ikke meere kan, da have vi jo Anstalter nok, hvor saadanne lever paa Statens Bekostning og kan æde deres daglige Brød uden Suk og Jammer. — Synes De min Herre! at disse Indretninger og Anstalter ikke er tilstrækkelige nok for Dem i dette Stykke; gjorde De maaskee bedere, at

26

De reyste hen til den store Stad i Tydskland hvor De har lærdt, (der finde De Guldbjerge) end at De her staaer og skiender paa vore Stads og lærde Mænd, og siger: "Men hvad forstaaer en Stads eller lærdt Mand sig paa Professionisternes Sag? Det er ingen Kunst at skrive mange Foliaenter, beblandet med mange urigtige Gisninger; thi der udi bestaaer en Deel af Dem Deres Lærdom saasnaart de skrive, uden for det De have lærdt, prøvet og erfaret; saa skriver De hen en Hoben unyttige Proschekter og anstødelige Indfald.,

Har nogen vel læst noget dumdristigere og ufornuftigere løn, end dette, som denne Tydsker staaer og væver sammen paa Dansk Regning! — de fleste ere Fritænkere siger han! — jeg har vel hørt, at de som kalde sig Fritænkere, skal have egne og falske Meeninger i deres Religion, og det er jo værst for dem selv. — Om der er nogle af dette Slags blant vore lærde og Statsmænd det veed jeg ikke; men dette veed jeg, at en Fritænkere er ikke saa slem i en Stad som en Fritaler, og en Fritaler ikke saa almindelig slem og forargelig som en Friskriver, af dem alle tre synes mig den sidste er den veste og af

27

det Efterfølgende, lader det til, at De er saadan en. De skriver fremdeles frit, og siger:

Bort med Religionen.

Jeg forfærdes! og besværges Eder ved alt det som helligt er. !! som i disse Tider, i Anledning af Philopatreas Beskyldninger mod Eder, har fortalt os saameget om Eders Embedes store Vigtighed, Nytte og høye Nødvendighed for vor Stat, er det sandt hvad denne Mand her skriver? Kierlighed til mit timmelige og ævige Vel, byder mig at vorde oplyst i denne

vigtige Sag. Og hvor skal jeg finde den uden hos Eder. I have jo i Eders Skrifter givet mig Ret til, at fordre det, som Eders høyeste Pligt, at holde over Religionen og vaage over gode Sæder. Enten det er sandt eller ikke hvad her skrives, saa bør I jo - - - - Tal dog! aldrig gav Philopatreas Eder større Aarsag og bedre Anledning til at forsvare

28

og vise Eders Mod og Styrke i Kraft af Eders Embede!

Imidlertid og indtil nærmere Oplysning og Overbeviisning, vil jeg gribe til de Midler, som ikke allene ere tilladte; men enhver enfoldig og redeligsindet Tvivlendes Pligt, selv at tænke, prøve og skiønne, ved Hielp af Skriftens, Naturens, og Fornuftens Lys, og sammes Forbindelse, overeenstemmelse med vor Religion, og Statens nærværende Forfatning og Behandling, saa got jeg kan, og spørge. Hr. Bonasse! er De en Katolike, eller en Lutheraner? Jeg vil antage at De her sigter til den Lutherske Religion, og da ved jeg ey noget, som kan bestyrke eller bevise dens Uddrivelse hos os meer nu end før; vel er efter andre Landes Exempel nogle Katolske Levninger udryddet af vor Lutherske Kirke, hvor iblant er afskaffet nogle overflødige Helligdage, som sigter meer til at rense end til at besmitte eller fornærme vor Religion, vi kan jo alle saa got som os mueligt er nu, som før, helligholde den anordnede Sabatsdag, her holdes jo som sædvanlig Prædiken, Bøn og Lovsang, og al Religionens Øvelse baade for unge og gamle, fra om

29

Morgenen Klokken halvgaaen Syv, til om Aftenen Klokken halvgaaen Ti, og saa er det jo Tid at gaae hjem i sin Seng. Ligeledes hver Dag heele Ugen igiennem. Vi helligholde jo ligesom forhen vore tre store Høytider, lad være at det nu kun skeer ved 2 Dage; saa er det jo ingen af os forbuden at helligholde den 3die med, item, andre hellige, Bede, Bod og Ponitenses-Dage, og er i det øvrige ingen af os formeent, at holde saa mange Bede- og Faste-Dage Aaret igiennem som han selv vil og kan. De sige fremdeles:

I mine unge Dage var det temmelig tvungen; thi hvo der først var kommet ind i Kirken, og vilde siden ud under Prædiken, blev med Gevalt stødt ind igjen og maatte høre Prædiken til Ende, enten han vilde eller ikke. Dog saaes Dødsens Angest malet i Ansigtet, da fik saadan en Lov at gaae ud. Ja! hvem kan bare sig for at lee, naar De forestiller sig at see, en liden Parykmager-Dreng, at gaae paa Gaden med en grumme stor Alonseparik, som naaede ham langt over Lænderne, og Hatten under Ar-

30

men. En Skrædder Dreng, med en prægtig Klædning, der var saa lang, at han Maane folde den op om sig. Saa længe disse gik i denne Stilling, kunde de gaae Poletie-Betienterne dristig i Møde under Prædiken om Søneller Helligdage; men, vilde Parykmager-Drengen tage Parykken af og legge den i en Æske, eller Skrædder-Drengen trakke disse Klæder af og bære dem paa Armen, blev han strax grebet, ført i Fængsel og straffet som en Sabats Overtrædere; thi ingen maatte under Prædiken bære noget saadant imellem Hænderne paa Gaden om hellig Dage. Engang faae jeg en Skomager Dreng som gik paa Gaden og bar en Krukke Melk, men, da han i det samme fik Poletiens Betientere at see, greb han til at drkke saameget af Melken, som han i en Hast kunne sluge i sig; Resten tillige med Krukken slog han i Gaden, Krukken gik i stykker, Melken laae og flød, og paa denne Maade frelste sig og blev fri.

Bort med Ægteskabs Indførsel.

Nu troer jeg rigtig at De er Katolsk i Hovedet; hvem er det som udføre Ægteskab hos

31

os, og hvorledes kan det gaae til enten at indeller udføre Ægteskab? Det begriber jeg ikke, vel vides, at Ægtestanden svækkes, og taber sin Myndighed, Styrke og Ære, naar den verslige Øvrighed, efter ubesindig, overilet og løs Klagemaal, efter partiske, urigtige og uefterrettelige skriftlige Vidnesbyrd, uden nærmere Undersøgelse, Skiønsomhed og Forsigtighed, gjør Skilsmisse imellem Ægtefolk uden begge deres Villie og Samtykke, og uden at bestemme nogen vis Tid, hvorlænge Skilsmissen bør eller kan taales, ja! med Magt ved nogle partiske, ufornuftige, uredelige og intereserede Betientere lader holde Skifte og Deeling imellem disses Boehave. Det tilstaaer jeg Dem gierne min Herre; thi, vi have alt for mange Exempler, hvor af spores endnu skadelige, forargelige og bedrøvelige Følger, som bevise, at ikke allene ægtestanden vorder vanæret og beskæmmet men endog Personerne i og for sig selv ulykkelige; leve hver for sig i lang Tid, ja ofte indtil Døden; ligesom de lyster, og føre et langt strafværdigere og forargeligere levnet end før; thi ingen bekymrer sig nu meere om

32

Dem. Men, da dette desværre, er ikke noget Nyt eller sælsomt hos os, troer jeg ikke at de har tænkt herpaa. Maaskee, at De ved Ægteskab forstaaer her Seremonierne derved, den Høytidelighed at holde Bryllup, at lade sig trolove eller Vie sammen? Og endda finder jeg ikke noget hos os, som hindrer dette meer nu end før. Det staaer jo enhver frit, at holde Bryllup og lade sig Vie naar han vil og kan, og synes han, at det ikke er nok med engang; kan han jo engang om Aaret, eller naar han synes tienligt at fornye sin Pagt; holde Bryllup og lade sig Vie til den samme igien; men, han maa ikke glemme at tage penge med sig. I sær synes det meget tienlig paa denne Maade at forholde sig, naar en af dem havde brudt deres Ægteskabs Løfte, og vilde forsonse sig; det vilde gjøre langt bedre Virkning end om man tog deres halve Eyendom fra dem, til Forsoning; og forsones skal de jo. De sige:

Det er kun en Hindring at man ey ret kan udøve sine kiødelige Lyster.

33

De har heele Veyen talt ligesom her, ubestemt og utydelig, jeg vil derfor giette mig frem, at De her taler om Kiødets Lyst uden for ægtestanden. Og vil da efter mit eenfoldige Begreb og indskrænkede Forstand spørge: Er, eller har der været nogen Lovgiver til i Verden, som med al menneskelig Vid og Forstand har kunnet give en Lov for sit Folkes kiødelige Lysters af eller Tiltagelse efter Naturens Orden? De tilstaaer mig dog vel, at De er et naturligt Menneske, er Adams Barn, grib ind i Deres egen Barm, og føel - - - ! Gjør et Forsøg, som vil overbevise Dem om Umueligheden: tag et Korn, gaae ud og leg det i fri Jord, og see vel til om De kan forhindre at det piper frem, naar De merker at De ikke kan, saa kal alle vore Statsmænd og Skriftlærde, Fritænkere og Tvungentænkere, lad Dem rage alle Deres Love og Forordninger med sig, saa skal De erfare at det altsammen ikke kan virke noget, Hverken med eller imod Naturens Orden, at jo dette Korn skyder frem til bestemte Tid og fuldkommen Virksomhed, i Naturen selv skal der hindres i sin Vext, da maa det rives op af Jorden eller qvæles.

34

Ligeledes forholder det sig jo med den menneskelige Natur, naar denne, i sær hos en Vellystig skal afskaffes, maa man, som oven er sagt om Kornet rive Sæden op, eller slaae ham ihjel; thi, uden for Mennesket selv er ingen Middel. Men, han bør selv, at indskrænke og undertvinge sine syndige Begierligheder og Tilbøyeligheder, saa: meget det er ham mueligt og tilladelse, jeg siger tilladeligt; thi vil han med haarde, ubeqvemme og voldsomme Tvangsmidler, søge aldeles at undertvinge. eller udrydde samme, da synder han i første Fald imod Naturens Lov og Orden, og i andet Fald staaer han Fare at vorde en Krøbling eller sin egen Mordere. Der som jeg kunne udtrykke mig i et meer fremmet Sprog, eller taledede med Dem under fire Øyne, kunne jeg fortælle Dem hvorledes een af mine Venner forholdt sig i dette Fald, men Let havde nær kostet hans Liv, dog! jeg har maaskee allerede talt alt for naturlig.

Jeg erindrer blant andet paa dette Stæd, det græsselige Slagteris, her for nogle Aar siden blev holdt med Mennesker, hvor-

35

til Naturen gav første Anledning, og om jeg tør sige: var første Aarsag; i sær kan jeg erindre en Faste-Tid, at der sad sex Fruentimmer i Arrest her i Slutteriet, som ventede paa beleylig Tid at vorde aflivet. Sex uskyldige Børn vare myrdede. Nu sex døds skyldige Mødre, ved en skammelig Død, i blomstrende Alder, til Tab for Staten, og til Skam og Skiendsel for Familien, ja al Menneskeligheden vorde et Offer for Ravnene. Straffen blev skærpet hvilke ynkelige Optoge, fæle Piinsler og skammeligste Død: hvor faae man ikke med største Forundring utallige vankundige og forblindede Mennesker, fra alle Kanter at strømme til, som næsten vovede Liv og Helsen, for at være nærmest tilstæde ved disse gruelige Forretninger, og hørte dem fortælle herom, med saadan Lyst og Behag, som gav tilkiende, ar de ved saadan Leylighed havde fundet sig fornøyet, og troede dermed, at have opfyldt en af Deres menneskelige Pligter; jeg gyser Hr. Bonasse! De har ved Deres listige og mistænkelige Skrivemaade givet An-

36

ledning til at tænke om dem, at De maaskee et en af disse flittige Tilskuere og Umennesker. — Behagede det Dennem faavel, at de længes eller ønsker at see saadanne Optoge og mordiske Tider hos os igien. De tørster dog vel aldrig saa stærk efter Menneske-Blod, at De tør svare mig ja, — eller sige, at de Anstalter var bedre end for nærværende Tid. — Nu, da et Fruentimmer, som uden for Ægtestanden føder et Barn, er befriet fra den Fristelse at myrde samme, ved det, at hun uden Frygt kan henlegge det i den dertil indrettede Kasse! — De vil, at hun ey skulde slippe saa let derfra. — Hun stal offentlig beskiemmes og straffes for Horerie, Baandsættes og betale Bøder, — men om hun nu er saa fattig, at Hun intet har at betale af? — ja, saa skal Hun betale med Kroppen! — betænk Dem min Herre! det var jo at tilbagekalde de nylig omtalte mordiske Tider. — Naar hun skal gaae denne Ven, forend hun kommer til Kaffen; da bliver hun fristet til at blive derfra, og skyvler sig og sit Barn. — Jeg siger hun fristes; thi, hvo veed ikke hvad Magt en forestaaende, en uovervindelig og uflettelig Skam, Spot og

37

Foragt har over et Menneske der har minste Følelse af Ære, — meget meer hos et forsagt og skrøbeligt Fruentimmer, — langt fra min Hensigt, at sige det allerringeste til Forsvar, for denne Synd i og for sig selv.— Ney! Vee vorde mig, dersom jeg haver urene Tanker i Hiertet, — og vee vorde den eller de! som troer anderledes, — eller vil uddrage Gift, af min, ligesaa uskyldige som enfoldige Tænke og Skrivemaade. — Vil jeg bede Dem min Herre! at forestille Dem en Moder, (thi den er hun enten hun har fød i eller uden for ægtestanden) at staae allene i Fristelsens Tid, omgivet med al den Angest, Frygt, Skræk og Fare, som kan gjøre hende forvildet og fortvivlet, som meddel kierligste og ømmeste Hierte anseer sit Foster, og af Frygt for sin heele livs Tid, at blive et foragtet og ulykkeligt Menneske, griber, — men! hvad var det jeg vilde sagt? — Nu erindrer jeg det: — Jeg vilde spørge Dem, hvor de kunne være saa haard imod et faldet og skrøbeligt Fruentimmer, Hun har jo ikke været allene, men af Vedkommende ladet sig forføre, overtale, ja kiøbe til at begaae denne Synd, og nu vil De, at hun allene skal

38

være underkast al den deraf flydende Straf, Skam og Foragt. — Jeg sætter at hun blev Bandsat for denne forargelige Synd; thi, jeg Negter aldeles ikke, at den Magt Kirken har til at Bandsælte alle aabenbare forargelige Synder, kunne have meget gode Virkninger i Følge med sig, naar Vedkommende anvente og udøvede samme til rette Tide, Steder, Maade, og Personer uden persons Anseelse eller Skonsel og Efterladenhed. — Men, vi have jo erfaret (i der minste er det mig ikke bekiendt,) at De have Bandsat andre forargelige Syndere, end Dem som havde overtaad det fiere Bud, og merk vel: iblant Kvindfolkene er een ringe og fattig imod Ti eller flere Fornemme blevet Bandsat. Forestil Dem, at see hin Bandsatte, efter al Bebreydelse og Beskiemmelse vender sig om i Korsdøren med en gammel sort Kyse over Hoved og Ansigt, og for sin givne Forargelse, beder disse om Forladelse. — Synes De ikke min Herre, at De seer nogen Lighed med det Spøg man drev Med, Sabaten og Poletie Anordning, som jeg før taledede om Haandverks Drengene?

39

Hendes Barn bør ikke døbes, som et ægte Barn, men, som en Hore-Unge. Men skal der da spørges med alle de hellige Ting? — De sige: hun bør i det allerminste at betale Leyermaals-Bøder. — Jeg har jo sagt, at hun er fattig og har intet. — Saa skal hun betale med Kroppen sige De. — Her vil jeg fortælle Dem en sandfærdig Efterretning: En fattig Bonde-Pige, som tiente ude i landet paa en Herregaard, blev strax efter udstandne Fødsels Smerter, med hendes Barn paa Armen i Vinters haarde Frost, ført til Fange-Taarnet, hvor de i nogle Uger skulde nære sig af Vand og Brød, til Straf fordi Moderen ikke kunne betale Præsten paa Stedet 3 eller 4 Mark i Bøder, hvad skeer, Arestforvareren i det han vilde slaae Arestdøren i for disse to ulyksalige Arestanter, blev saaledes rørt af Medynk og Medlidenhed over disse to, at han gav dem deres Frihed, og i Moderens

Sted gik hen og betalte til præsten nogle Mark, hvorved han frelste disse fra et Fængsel og Straf, som var ligesaa ubelejligh som farlig for disse to skrøbelige Siæle, — og der-

40

med viste meer Menneske-Kierlighed og Barmhiertighed end baade Præsten og Leviten.

Troer De min Herre! at Religionen vorder mindre agtet, eller Sabaten vanæret; nu, da en Parykmager Dreng kan bære Parykken i en æske, Skræder-Drengen, Klædningen i et Klæde paa Armen, og Skoemager-Drengen nu kan bære dem Melk hiem, som før laae og flød i Rendesteenen? — Kan De vel indbilde sig, at Den for den trætte og bekymrede Arbeyder, opmuntrende og fornøyelige Musik, som nu om Hellige-Dage efter Aftensang, paa adskillige offentlige Steder lader sig høre hos os, er vor Religion og Guds Dyrkelse meer Hinderlig, eller os meere skadelig og forargelig end den Tid, da vi i Haabet indtil Tienestepiger og Læredrænge efter Aftensang, løb i et halstarig, hykkelsk og for-Dirrer Sind, af en hemmelig Forsamling i den Anden indtil sildig ud paa Natten? — Er De saa enfoldig at De ikke kan begribe, at naar vore Love formildes i Henseende til Ægteskaber, at Standen intet taber men vinder derved, og Baandet haardere knyttes? Jeg sætter en ægte Hustrøe betrædes i Hoer; imod hvem

41

har hun da forsyndet sig, er der ikke imod hendes Mand? Naar hun nu vil og kan forsone og afbede det hos Ham, og Han, i Betragtning af det Gode, som ellers boer hos hende, vil tilgive og forlade Hende denne Misgierning. — Hvad Ret har da Lovene til at tage det halve af deres Eyendom? Eller er Hun derved befriet for den alvorlige Anger og Ruelse, som hun Skylder Guds Lov? — Eller indbilder De sig, at De i Anledning af denne Lovs Formildelse kan i deres Ægteskab leve friere end før, eller ligesom de lyster, ney— aldeles ikke, — prøv der engang om De har Lyst, saa vil De finde Lov og Ret nok for Dem til Straf og Undgiældelse. — Troe De, at Kirken var bedre tient, og Meenigheden mindre forargeligt, naar hin forommeldte Synderinde i Korsdøren aflagde en tvungen Bekiendelse, end nu, med ingen. — Eller at Daaben Vanhelliges, naar nu en saa kaldet Hoerunge, bliver døbt paa samme Tid og Maade som et ægte Barn? Item, meene De, at den ovenmeldte Arestforvarer, havde handlet Kristeligere, om han havde ladet Moderen og Barnet udstaae Straffen, end at be-

42

frie dem derfra? Tro De alt dette min Herre! siger jeg, at De i Sandhed er en slet oplyst lutheraner! — hør hvorledes De Veltænkende Forfatter af den Kritiske Journal taler, udi indeværende Aargang No 20. " Geistligheden

bør i vore Tanker altid heller ønske sig Regentere som ere statskloge, end dem, som ere store Ivreere for Religionen; thi Statsklogskab taaler aldrig at Religionen undertrykkes, men den falske Religions Iver arbeyder ofte imod sin Hensigt, og nedbryder messt, naar den tænker meest at opbygge."

Fremdeles sige De: " Bort med al Formen og Indskrænkning, det er jo imod Friheden. (denne maa De jo takke at Deres rare Skrift er kommet for Lyset.) Mennesket er jo stabt med sin fri Villie, (det er en evig Sandhed, vi kan vælge en god eller ond Vey, som fører os til en god eller ond Ende,) hvorfor vil man gjøre ham til en Slave, og saa videre." Hidindtil har jeg troet om Dem, at De var en dum Taasse, som talte hen i Vildelse, og for at see sig paa Prent og tiene

43

en Skillng, ville fornøye Pøbelen med dette Udgivne Skrift; men, her begynder jeg at fatte andre Tanker om Dem, — De har jo lovet som en oprigtig Haandverksmand, at forsvare alle laugene, og paastaae deres Vedblivelse og Handthevelse, hvad Anledning har De deraf at sige, at Religionen jages bort hos os,— at Ægteskab bortføres rc rc. — og tør strax efter sige: "Disse ere Statsmandens Begreber." Dette synes mig giver tiikiende, at De er af det Øglepak, (om jeg her maa bruge Eders eget Sprog,) som under Skin af Religionens Forsvarere, har udspytet Deres Gift iblant os, — for at mistrøfte de Tvivlende, opirre de Uvidende og forføre de Lenfoldige iblant os, hvis i Grunden oprigtige Hierre og Mod ikke findes herdet nok til at imodstaae samme, — og for ret at betee Eder, som Forrædere af fædernelandet og Menneske-Hadere, opofre i villig Religion, Samvittighed, og alle kristelige, borgerlige og menneskelige Love og pligter, for at kunde opnaae Eders farlige, og for der almindelige Beste visse Øeleggende Hensigter! —

44

Men, mine Brødre! vorder stærke, og be; væbner Eder med Eders Fædres og Forfædres Heltemod, Deres indtil Blodet oprigtige og bestandige Kierlighed til Fædrenelandet! — naar i fristes til at mistvivle om Eders nærværende eller tilkommende Lyksalighed, o! da seer op til den Herrens Salvende vor naadige Konge, hvor mild og venlig hans Aasyn tilkendegiver hvor kier han har os allesammen. — Hver Stand, og enhver mest trængende i Standen har nærmest Adgang til hans Naade. — Beed ham om hvad I vil, som kan være Eder,

og der almindelige Beste til Nytte og Lyksalighed, I saar det visselig. — Ja meer end I forstaae eller tør bede om. — Erindrer Eder de mange Velgierninger Han allerede har bevist os. — De herlige Love, Anstalter og Indretninger; til Hielp, Lættelse, Trøst og Beskiærmelse for alle Enker og Faderløse, — alle forurettede Fattige og Rige, Borger og Bonde, og til at befordre Ret og Retfærdighed, Fred, Enighed og Sikkerhed, til alle Tider og i alle Stænder, — særdeles har hans Majestet haft et naadigt Øye til os; — Hvem af os mine Brødre har haft Forstand nok til

45

at bede her om? — Glem ikke det overmaade prægtige og henrykkede Syn i Frideriksberg-Have, den overalt i Øret klingende og rørende Musik, — de kostbare og herlige dekkede Borde! de mange rare og lekre Retter Mad, og angenemme vederqvægende Drikke! — og hvem var det tilladt at tage Deel i al den Kongelige Glæde og Herlighed? Var det ikke mig og Dig min Broder! — alle fra Konge af indtil den ringeste Undersaat, syntest at være som een, lige gode, lige i Glæde, og næsten lige Ret til alt det som Naturen og Konsten her havde fremlagt; — det forekom mig som et uskyldigt og lykosaligt Øyeblik, da alle de onde Aander laae begravet i dybeste Afmagt, medens vi omfavne Skyggen af et tabt paradis. — Aldrig har jeg paa eengang brugt og smagt alle Sandsernes Forlystelser saa uskyldig som her! — aldrig sad jeg før ved et Kongeligt Taffel, aad og drak, saa lækkert af kostbare Sølvkar, eller havde saadanne Tienere til Opvartning! — der som jeg skulde havde betalt min part, troer jeg sikkert, at alt det jeg havde betalt i Extra-Skat, vilde ikke blevet tilstrækkelig nok.

46

Hvor ønskede jeg, at alle mine langtfraværende Brødre havde været der med! — ja, har hans store Naade og Kierlighed til mig og Dig ikke deelagtiggjort os i sit Huuses gode Ting? Afvigte 29 Januarii vil blive et evigt Mindesmerke, og talende Bevis for denne

Sandhed. Hvo af vore Forfædre har

fortalt os, eller kunnet rose sig af saa stor Kongelig Naade og Ære, som vi kan? Vore Børn, naar disse for Efterkommerne vil rose sig af deres Stand og Herkomst, og bevise Kiøbenhavns Borgeres adelige Friheder, vil de fortælle og sige: min Fader har i Aaret 1771 den 29de Januarii været oppepaa Christiansborg-Slot, og spiist hos Kong Christian den syvende, paa hans Geburtsdag, og i Selskab med mange store Herrer, ja, Kongen og Dronningen selv i egen høye person, har han i de prægtigste kongelige Gemakker, danset, været lystig og glad!- Her maa jeg atter spørge Eder mine kiere Brødere, Hvem af os vovede at bede herom, eller kunne haabe Bønhørelse, at vorde deelagtigiort, i al den Kongelige Pragt og Herlighed. — Naar, hvor og af hvem, blev vor Ad-

47

delskab saaledes bekræftet? — Opmuntrer Eders nedslagne Mod, styrke Eders svage og ømme Kierlighed til Fædrene-Landet hermed, og naar I, for at forfriske Eders af Huusbekymringer, og Arbeybe besværede Sind og Lemmer finde aabne og beqvemme Steder, — og nyder den uskyldige Lyst og Vederqvægelse som I søgte, da skiønner, at disse Slæder bevidner hans faderlige Forsorg, — og alt i alt, hver i sær bær merke af hans Tænkesprog: Fædernelandets Kierlighed min Ære. — Engeland, Frankerig, Holland og Tydskland kiender hans usminkende, almindelige Menneske-Kierlighed, af hans korte Nærværelse hos Dem, og vi som hans Skødebørn skulde - - - ! Lærer af denne store Menneske Ven, at elske Eders Med-Mennesker, og tiene enhver efter Evne og Formue. — Ingen af os er ringe og fattig nok, til at undtages fra at tiene og befordre det almindelige Beste. — Ingen er stor og rig nok, til at kunde leve lykosalig uden at gjøre ligesaa. — Hvad er al vor Christendom, hvor til nytter alle vore Konster og Videnskaber, al vor Giøren og Laden, naar os fattes Kierlighed til Fædrenelandet. —

48

Lader os indbyrdes opmuntre og oplyse hinanden, at vi maa kære, at kiende de vigtige Pligter, som denne Kierlighed paalægger os, og som vi Daglig, ved alle vore Handlinger og Hensigter paamindes om, til sammes lykkelige Udfald; — thi vi ere alle Lemmer paa et Legeme; det har vi jo lært i vor Børne kær dom, at dette Stats-Legeme er indeelt i tre Deelee eller Stænder, først Ærestanden, som er Kongen og hans Raad, Ham som Siælen i Legemet, er vi jo i Følge vor Børnelærdom skyldig og pligtig til at ære som vor høyeste Lovgiver, til at alle Tider, paa alle Steder og Maader, indtet undtagen. — Den anden er Lærestanden, som er al geistlig og verdslige Lærere og Øvrighed, disse ere de ypperste Lemmer paa dette Stats-Legeme, Øyne og Ørne, hvis Pligt og Forretninger er at lære og oplyse os; at handthæve Ret og Retfærdighed, og befordre almindelig Fred og enighed, — hvor imod de bør æres, hores og lydes. — Den tredie Stand er Nærestanden, som er Borgere og Bønder, disse ere de ringere Lemmer paa Legemet, Hænder og Fødder, deres Pligt er, at befordre Legemets Velgaaende med Ar-

49

beyde, flittig og Vindskibelighed, hvor til de er allene bør forskaffes god Leylighed, Fred og Sikkerhed, men, bør og dertil at opmuntres, med Sinds og Legems Fornøyer og Beqvemmeligheder, — naar alle Lemmerne er i en fuldkommen Overeenstemmelse og Virksomhed efter Siælens Kræfter til Legemets Vel, saa er det sundt og frisk, og kaldes et lyksaligt Land og Rige; men skeer det Modsatte, vorder det svækket, og i Forhold til hint, nærmer sig til Undergang og Ødeleggelse. Ligeledes forholder det sig med Lemmerne i hver af Stænderne, staaer alle i en fuldkommen Lighed og Overenstemmelse i Virksomhed til Standens sande Nytte, er det en lyksalig Stand, hvis ikke, er Standen ey allene ulykkelig for det Heele, men nærmer sig ligeledes til sin egen Fordervelse.

Naar en Lem er fornøyet i sin Stand, og med de Vilkaar, som Forsynet har bestemt for ham, og gjør alt hvad han kan, til at befordre det almindelige Beste; om han og ved at hielpe og tiene en eller anden, af sine Medlemmer; gjør meere Got end han ved Lovene kan tvinges til og derved føler Tab og Skade for

50

sig selv, som synes kun saa; thi hvad Tab eller Skade er det for min Haand, naar den tager det plaster, som kan læge min ømme og saarede Fod, og legger det derpaa. — Naar han i Kraft af Religionen, og den Kierlighed hvormed Han Hiertelig elsker sit Fæderneland, er stikket til at gjøre mange lykkelige, og ved at opfylde alle sine Pligter er heldig nok til at befordre meget Got; hvilken saare vigtig og æreværdig Lem er han for det Almindelige, — og hvor lyksalig i og for sig selv, — Ja, han attraaer at kunne gjøre alle lykkelige, for at kunne nyde den deraf flydende reene Glæde i høyeste Grad, — saadan en lem, kaldes, i Betragtning af det Heele, en dydig og god Borger, i hvilken af Stænderne han findes. —

Er et lem misfornøyet i sin Stand, og troer sig at have fortient det Bedere; stræber at forfordeele en høyere, og foragte og undertrykke sin egen Stand, — bruger hemmelig List og Underfundighed for at skade og fornærme det Almindelige, — item; bruger farlige og

51

voldsomme Midler og Veye til at forvilde, forhindre og forstyrre, de andre Lemmer i deres gode Virksomhed, endrægtig og Rolighed, og hermed tilføyer Legemet, eller det Almindelige al den Fordervelse han kan; for selv at leve i Vellyst og Overflødighed, — da er saadan en Lem ey allene høyst skadelig og farlig for Legemet eller det almindelige Beste; men i og for sig selv er og bliver aldeles ulyksalig; naar han kommer til at føle, den deraf flydende Smerte, Skiendsel og Samvittigheds Nag; — saadan en Lem, kaldes i Betragtning af det Heele, en ond og skadelig Borger i hvad Stand han end findes! —

Ingen af os mine Brødere er saa vankundig i sin Kristendom, at han jo heraf kan skiønne, hvor vigtig og høystmagtpaaliggende det er, at være en god og dydig Borger. — Ingen af os tænke saa ugrundet og ufornuftig; at vi, uden at være dette, kan være gode og dydige Kristne, — ney! — lader os derfor, som jeg før sagde: opmuntre og opbygge hverandre med Tale og gode Exempler, og i

52

Følge af vor Børne-Lærdom, frygte Gud

og ære Kongen. - Lader os tilbede vor

naadige Konge Forsynets medvirkende og medarbejdende Kraft, Førelse og Bestyrelse i alle hans Foretagende, — og Visdom af det Høye, til at vorde sit Folkes endelig Lyksaliggjørere. — Lader os velsigne ham, at han maa vorde ligesaa rig og megtig, som han er naadig og kierlig nok, til at meddeele og beskierme alle sine Undersaatter! — lader os ved Arbeydsomhed, flittig, Vindskibelighed og Sparsommelighed gjøre alt hvad vi kan, til at afbetale den Gield vor kiere Fædreneland er bragt udi, — og som trykker hans Ømme faderlige Siæl. Vi vil følge hans indskrænkede Huusholdnings-Maade i vores; med at afskaffe al Stads og Overflødighed. — Hvo af os, som har holdt tre Svenne, holde nu to, — og hvo som har holdt to, holde nu enten een eller arbeyde selv desto flittigere allene, — den som tilforn har holdt Giestebudde, holde nu ingen, — den som før spiste daglig tre Retter Mad, spise nu to, og den som spiste to, lade sig nøye med een. — Den som tilforn havde tre Stadse-

53

Kledninger, bekoster sig nu kun to, og den som før havde to, lade sig nøye med een.- Hvo som tilforn har taget ud og forlystet sig tre gange om Aaret, gjør det nu kun to, og den som har giort det to gange, lade sig nøye med engang eller blive reent hiemme. — Hans Majestet, har jo givet sine hidintil forbeholdne Lyst-Stæder til priis for os, og dermed vist og forundt os en bedere, nærmere og fordeelaagtigere Vey til Forlystelse. — Hvor til nytter det at vi klage? — Hvad vindes ved at knorre og sige: den eller den person, eller Ting, er Aarsag til vor nærværende Mangel; — der hielper altsammen slet intet, — vi er derfor og maa der igiennem, — med forenede Kræfter og frit Mod, og med fuld Forvisning om et lykkeligt Udfald gaae Faren i møde; — thi, vor Fælleds Vel udfordrer det, og Kierlighed til Fædrenelandet paalegger os det, som

vor pligt og Skyldighed! — ja det som meere er, Livet selv er vi skyldige at opofre! — Men hvad? - - -
Hvorledes er jeg kommen paa disse Tanker og skrevet alt dette - - ?

54

Sie — lad see, - skal jeg lade det saa blive? Ikke mine Tanker at blive saa vitløftig og alvorlig, da jeg tog Penen for at spørge med Bonasse! - i Haab, at ingen af mine Medbrødere vil tænke, at jeg hermed har vildet vise mig klogere end De, eller lade mig høre som Deres Læremester, — vil jeg vove at lade det staae som staaer, og troe, at bliver det ingen til Nytte og Opbyggelse, vil det en heller blive nogen til Skade og Forargelse. — Lev vel min kiere Broder! jeg maa hen i fær igien med Bonasse, ellers skulde han bilde Folk ind, at det øvrige i hans Skrift, var de beste og uimodsigelige Sandheder. — Naar jeg har undersøgt hans Meeninger, skal jeg maaskee fortælle Eder noget om mit Forhold, som Amtsmester, og hvorledes jeg synes at Haandverkerne kunne leve bedere. Farvel saa længe.

Seeh - - - hans Tiener igien Hr. Bonasse! har De her lagt og luret paa hvad jeg har sagt? — De fnyser, skiær Tænder og blegner af lutter Forbittrelse, — ha! — det er Eders velfortiente Løn! — merker De maaskee, at de ægte Danske Drengene elske deres

55

Konge, og i ham deres Fæderland formeget til, at Deres Skrivemaade kan virke noget Ondt hos dem, og at Deres fæle Hensigt ikke lykkes! De kiender os ikke ret endnu Hr. Bonasse! — fri for al Had Fordum, eller Mistanke til noget særskildt Folkeslag, Religion, Stand eller Person, — vel vidende, at derefter Ordsproget findes braadne Potter i alle Lande; og almindelig, Menneske-Kierlighed nok, til at tale og omgaaes enhver Fremmed og Udlænder med Høflighed og Beskedenhed, — agte ham efter Fortieneste, og at ære Dyden hvor den findes, — maa De tillade mig min Herre at spørge: hvor tør De, som en Fremmet og Udlænder understaae sig at skrive saa skammelig om mit Fæderneland? — Hvad har givet Eder Anledning til at beskiemme et Land og Folk, til hvis Gode De efter Fødsel ikke er berettiget at tage Deel udi, og hvor til De efter Deres Borger-Ræet, i Betragtning af Eders pligt, Løfte og Forhold, er uværdig? — Kan De, efter denne Overbevisning nogensinde læse | dette Stæd uden at vorde skamred? Og hvorledes vil De udslette denne Skiendsel? Er det

56

Takken, vor Fædreneland skal have; for de antog Eder, da De som en Misfornøyet flygtede fra Eders eget Land, og gjorde Eder deelagtig i vor Lands Gode, — at vi gave Eder vores Døttre til Forlystelse, og meddeelede Eder af vore Eyendomme, — og fremdeles beskyttede og forsvarede Eder og Eders Børn indtil denne Dag? — Alt det Gode have De efter egen Tilstaaelse nydt hos os over 30 Aar, — og nu, da det Almindelige i al den Tid haver været Eder til saa stor Lykke og Tieneste, — uden at De har vist sig skiønsom, erkjendtlig og taknemmelig derfor; hvor til Deres Forhold og Tænkemaade ikke giver ringeste Formodning. — Nu, da vi ikke kan fylde Dem nok, til at vedligeholde Deres ørkesløse, vellystige og overflødige Levemaade, — tage De sig for, at løbe om i Byen, bagtale og beskylde, ja lige i Øynene skielder os Huden fuld, spotte og beskiemme os offentlig for heele Verden, er det forsvarligt? — Bonasse! Bonasse ! hvor vil det gaae Dig, om de Kiøbenhavnske gamle Drengene faaer sat paa Dig, De

57

ville vist saaledes slaae sig til Ridder paa din Tydske Ryg, saa det ville knage i Sidebenene! — Efter at De nu har faaet sagt hvad De vil, og udgydet Eders Galde over os, begynde De strax efter paa ovenmeldte 17 Side, ret saa andægtig som den beste Tartuffe at bede for os. — "Gud bevar os (sige De) i Naade for alle de Afveye som ødelegger gode Sæder og Skikke! dette er ikke nok, at de ere vildfarende, men de vil og have andre Stænder dertil." —

Jo — det klæder Dem ret kiønt Hr. Bonasse! under denne Maske vil De nu gjøre os bange, og ved Deres Bøn binde os Tørklædet for Øynene og lege Blindebok med os, og indbilde os at vi er i stor Fare. — Jo mæn! De har tidsnok, — vi er ikke saa taaffet, — var vi i Fare, vilde Deres Forbøn nok intet hielpes meget; De, og Deres lige, blive jo ikke bønhorte, — vi kan selv bede! — denne Deres Forbøn, vilde blive en god Bekiendelse for Dem selv; naar her i Stedet for De stod Jeg. —

Men, det har jo til alletider været De onde Menneskers Vane, naar De vil bedrage

58

og forføre, at Deres sidste Konstgreb har været, det for Religionen og gode Sæder høyst skadelige og farlige Hyklerie.

Samme Spotterie og Hyklerie drive De og med Fædrenelandets Kierlighed, — naar De i Ødselhed og Ladhed har fordøyet Deres Velfærd, — naar De, for at kunne vedligeholde, denne Deres antagne Levemaade, har

giort alle Udveye, og brugt alle Midler til Deres Med - Menneskers og Statens Fornærmelse, saa finde De paa tilsidst, at give sig Navn af Patrioter! (et Navn, som i disse Dage saaledes vorder hudflettet og misbrugt, at det seer ud til at vorde ligesaa gemeent, og ringe agtet, som det Navn Commissionair, den gang her blev søgt efter Stykknægte.) Det er sielden at disse Folk lukker Munden op i Sælskaber, eller sætter Pen til Papir for at skrive offentlig uden at bruge dette store og ærværdige Navn til Deres Skalkheds Skiul. — De lære og skrive Regler for noget som De kalder Patriotisme. — De veed, at udregne alle menneskelige og borgelige Pligter, til Punkt og Prikke; at paalegge andre de tungeste Byrder

59

og Selvfornægtelser. — Undersøger man Deres eget Forhold, kan man som oftest falde i den største Forundring, og tænke hvorledes er det muelig, at et og det samme Menneske, kan tænke, tale eller skrive opbyggelig og til Nytte for andre; og dog selv tildeels være et udydigt og ugudeligt Menneske; — have uædle, farlige, forargelige og undertiden de allerskiendigste Hensigter; ja! kan udøve nedrige, skammelige og ugudelige Handlinger! — give, at vi maatte søge langt og længe, for at finde af dette Slags Folk iblant os! — i min snevre Omkreds kiender jeg Endeel, som modnes til Straffen; og iblant dem en Bie, som er den meget nær. Andre giøre egennyttige Forslage, skrive saa fiint om Kierlighed til Fædernelandet, og Deres Forslags store Nytte for Staten, at man let kan forføres og bedrages; der som ikke giver Agt paa Tingenes heele Sammenheng, og disses Forhold i Handlinger uden om, hvor man vist kan øyne deres endelige Hensigt, som er, at kunde faae en feed Bestilling, og leve vel paa almindelig Regning. — Naar disse kun kan faae al Ære og Fordeel skrabet sammen; lader de andre som ikke engang ved hvad Patriotisme

60

er paa Dansk! bekymre sig om at være til sand Nytte; at kunne lide og tabe noget for det almindelig Beste. — Men, jeg maa haste.

Side 18. "Man seer nok, at I har manglet den fornødne Indsigt; men I maa troe, de ere ikke alle saa dumme som I er. „ (hvorfor viser De sig ikke da kloger.) Item: " Det havde været meget Got, om I havde erklæret Jer Nøyere, hvad for Materialier I vilde have meent. " (Hr. Bonasse! De troer jo at Deres Modstandere er en Statsmand, merker De da ikke, at han her behøver Deres Erklæring.) Side 19. "Førend jeg gaaer med Eder i Argus Sted i Isenboderne, saa maa jeg først see hvad der fattes i mit eget Verkstæd Ney! hvordan er det her staaer! — saa maa jeg sige Eder først hvad det er for Arbeyde som Engeland og Holland til andre sælger, det er Vare som ikke i deres egne Lande blive solgte," (hvem begreb ikke det længe førend, det stod her,) "at det er vel lidet bedere, end Nyrrenbergernes kan ingen negte." (Hvorfor er De saa meget vred paa Nyrrenbergernes Arbeyde? Det

61

er jo baade vittigt og nyttigt Arbeyde; og jeg troer at disse Folk fortiene en god Deel ved at udskibe en Mængde af disse Vare til fremmede Stæder.) — "Men hør! er det ikke en Skam for Dannemark, at vi saa villig imodtage Deres slette Vare, (vist nok) hvad mon De vel tænke om os? (gaae hen og spørg dem, saa faaer De det best at vide,) giver man Dem ikke stor Leylighed at hovmodes over andre Nationer! (det kan jeg dog intet sige!) Den Danske Nation har den Cruelle Feyl, at de finde meer Smag i det fremmede, end i deres eget. " (De snakker ligesom en Popegoie, og siger videre:) "Var det kuns først indført og forbuden, at intet fremmet Arbeyde, af Navn det være vil maatte indføres, saa fandt Kreditten sig vel. " Side 20. " Havde vi saadant florisant Handel, da skulde det gaae endnu bedere, da skulle man først see Vindskibeligheden iblant Professionisterne." (Lad dem kun imidlertid bruge den Leylighed De har.) "Men, den Danske Nation er engang (har engang været) saa forkued og saa nedtrygt, at den Maske aldrig reyser sig, (jo, den reyser sig daglig,) Hvem mon

62

vel have været Aarsag dertil? (Giet engang,) et vigtigt Spørsmal. " (et taasset Spørsmal.) Side 22. "Jo! jo! De Menistere, som har rekommenderet disse Forløbne, har spendt Hestene bag Vognen," (de er alt spendt for igjen; lad kun de forløbne Franske og Tydske Vindmagere komme, saa vil de vist finde os lys vogen.) "Et Bevis paa Deres store Indsigt i Professionerne; men det er ikke heller Deres Sag, det kommer Professions-Manden til at sige, hvorledes det best kunne være, " (men, hvorfor siger De os da ikke hvorledes det best kunne være Hr. Bonasse?) " som jeg siden „ (hvorfor ikke nu) "skal vise denne Vludfarelse. Jeg tvivler, at De vil finde bedere Leylighed dertil i Isenboderne; paa Konstammeret har De været, og naar De i De Fremmedes og Riges Kabinetter, finder got og kostbar Arbeyde, har De Mod nok til at sige: " Naar jeg faaer mit Arbeyde got betalt, da skal de nok faae gode Vare; det maa være en slet Mand, som tænker anderledes." (De skulde have sagt, at det var en slet Mand som gjorde anderledes; allerhelst da de strax efter siger: "enhver Professionist, er jo for sig selv en

63

arm og nøgen Mand, hvormed skulde han drive sin Profession." — Naar Deres Modstandere Side 24.

beskylder Laugene, at de i deres nærværende Forfatning, er Aarfag til at de næsten ikke er kommen videre i deres Haandverker, end de vare, da de bleve stiftede; sige De: "Dette er en aabenbare Calumnie, det er den største Løgn." (De er en grov Mosøbonasse,) "Ja, efterdi i er saadan en indsigtfuld Haandverksmand, saa Havde det været got, om I havde givet tilkende Aarsagerne dertil, hvorfore Amterne ikke ere komne videre end da de bleve stiftede." Jeg maa endnu engang erindre Dem Deres Løfte, De har lovet paa alle vore Vegne, at igiendrive og vise denne Forfatteres Feyl, og nylig sagde De, at vilde vise hans Vildfarelse, og hver gang det kommer dertil, saa gjør De jo intet andet end skielder, — de kommer jo Dem til at give Aarsagerne tilkiende, — Item: Side 25. spørge De: "Har I ikke forbedret Jer i Eders Profession? Slet nok! men kom til andre, da skal I erfare, at de hver Aar forbedre sig, (Sig dog Hr. Bonasse! hvor i denne Forbedring bestaaer, siden den er aarlig og ikke

64

daglig. Side 26. "Enhver Nation skal være Hoved i sine Lande, ære sin Nation, og den som ikke gjør dette, deres Siæl skal udryddes af Jorden." (Havde De betænkt sig lidet, da vilde De neppe fældet saa haar Dom, for Deres egen Siæls skyld) Fremdeles: "I taler saa meget om Materialernes Beskaffenhed, det er ikke Eders Sag, I forstaaer det jo ikke." (Sig du det Lars du veed det,) item: Handelen er allene i stand til at forvandle vore Danske Skillinger til Engelske, og vor Rixdalere til Guineer; thi uden dem kommer vi ingen Ve." De snakker ligesom Herman Bremenfeldt føren han blev Borgemester, — Lapis Philosophorum sige De, (hvorfor ikke Tolæs kull i Torum!) dette er uden Tvivl taget af den politiske Stokfisk, — og naar Deres Modstandere ey kan bringe dette til Veye, saa truer De ham, med saadan Løn, som Franskmanden fik der vilde slukke Ilden paa Amager; — det var et forskrækkeligt Syn! sige De. Side 28. merker man at Indretningen

ved vor Tegne-Akademie, er ikke heller efter Deres Hoved, og for ret at kunne tale ilde derom, ønsker De at Gud vilde bedre det. —

65

De er mig ret en snurrig Bonasse! Havde der, været saadanne Anstalter i mine unge Aar, da havde jeg en haft nødig for 2 Aar siden, at lade mig lære at tegne lidet til Huusbehov. — Side. 30. "Naar karaktiserede Personer vilde begive sig i Laugene, da blev det en stor Ziirde for Laugene, det skulde ikke vare længe, at vi bleve saa hederlige som Brygger-Lauget; alle Oldermænd skulle være Raadmænd," hvor kan: De tale saa urimelig og barnagtig, — og, hvor til nytter denne Professionists Plan, som De her flikker sammen. — Vi bør selv at ziire vor Stand,— ikke foragte og beskjemme den, ved at holde vore egne Børn for gode, til at lære vor eget eller et andet Haandverk.— De fleste iblant os, plage sig jo selv med Fremmedes, usle, gemeene og slet opdragne Børn, da de kunne have langt bedre Fordeel, Nytte og Ære af at bruge deres egne. — Hvor sielden seer man, at en Søn arver sin Faders Verksted? Side 33. Fortælle De om en Dansk Svend, som reyste til Hamborg, hvor Han for Femhuudrede Rixdaler lærde, at tillave Farve, — og siger, Side 35. "Er det ikke nyttigt at der er Lauge til, at vores kan

66

reyse ud iblant Fremmede og bringe os Erfarenhed ind i Landet? Var Laugene ophævet kunne ingen reyse ud., Dette er ikke Sandhed; thi naar der faaes Pas her fra, kan reyses hvor man vil, — og til at slæbe 500 Rixdaler ud af Landet, for at lære at tillave en Farve, dertil behøves endnu langt mindre at være Laug. Side 37. til 41. Fortælle De en lang Historie, jeg vil gjøre Dem et Vedderlav med at fortælle Dem een igien, men den er kun kort: afvigte Vinter var nogle Fabrikører, som søgte Kongen om Tillæg; efter Sigelse, skal Kongen have skrevet paa Deres Ansøgning, disse meget eftertænksomme og merkværdige Ord: Betet undt arbeydet so wird eüch Gott segnen. — Hvilket saare vigtigt Tænkesprog for alle Haandverkerne; som burde staae først og sidst paa alle Lærebrevene, og i Protokollen ved hver Laugs Samling. — Denne korte Historie fornøyer mig saameget, at jeg endelig vil have, at den skal være ganske og tilforladelig vis. — De bliver fremdeles ved at tale i den Bremenfelske Tone, og lader os vide Side 46. at De har læst Voltaires Essay Sur l' Histoire universelle; Katten ved ikke hvad det

67

er for en Bog. — De taler atter om vor Pengemangel, Handelen, Søestæder, Skibe; om Holland, Engeland og Frankerig og Skibs-Kaptajner, om at vinde 100000 Rixd. fra de Franske, & c. & c. det ene i det andet, hist op og her ned; indtil De Side 51, vil bevise; at Laugene ikke er en Medaarsag til dyre Tider og Lediggang, naar De saaledes skriver: "Naar ingen Svend maatte faae allernaadigst Bevilling; saa var han forbunden, at arbeyde i Lauget. Men, naar han nu intet Arbeyde kan faae i Lauget, og uden for tør han i Følge Laugs-Artiklerne ikke fortiene sig noget ved det han har lært; hvad skal da saadan en Amtsvend tage sig for, da han ofte gaaer 2. 4. 8. 12. Uger ledig, skal han give sig til Soldat eller Matros, — skal han betle eller stjæle? — Side 52. "Ved vores Laug, sige De: koster det kun med Borgerskab og alt 24 Rixd., det er for nylig blevet saa got Kiøb, og det er saamæn ikke de Herrer Oldermænds skyld. — Endskiønt jeg er ikkun i et af de ringe Lauge, kostede det mig dog over 160 Rixd. inden jeg slap. — "Herre Gud sige De, de gjør kuns engang Mestersterstykke,, den ene gang kan være farlig nok.

68

"Da jeg var Oldermænd, har jeg paa alle Maader søgt at afværge det, som kunne være Dem i Veyen." (Gid De havde været Oldermænd den gang jeg gjorde Mesterstykke! — den gang var Oldermændene meget slemme,) "og har jeg i mange Poster været Dem behjælpelig." (tænk hvilken Hiertens god Mand!) "Mesterstykket afskrækker aldrig en duelig Haandverks-Svend, fra at blive Mester." (Got Christoffer,) "De raaber, Hr. Stadsmand! hvad koster det at blive Mester i Frimuur-Lauget? Det ved De jo vel; ere der ingen Vedtægter og Misbruger? Det gjør mig ondt at De saa ofte støder Deres Pande;" (hvilken Snak, der er jo ingen forbundet til at begive sig i Frimuurer-Lauget uden han selv vil; dette er altsammen noget som ikke oplyser eller vedkommer Hovedsagen.) Naar der Side 53. tales om at afskaffe Traktering ved Laugene sig De, "Hertil svarer jeg: det har jeg aldeles afværget, NB. naar jeg har vist forud, at det haver været en fattig Karl." Jeg skulde snart ønske, at kiende Deres Person, for i samme at kunde see, en lige saa dydig og ærlig Oldermænd, som en egennyttig og løyerlig Skribent.

69

Hvad De herpaa taler om Feldtberedere; Garvere og Hattemagere, det gaaer langt over min Forstand; men naar De Side 55. kalder de fattige Haandverker fra de smaa Kiøbstæder, som vilde fortjene noget her hos os; for Blod-Igler; da begriber jeg, at Deres Menneske-Kierlighed ikke gaaer langt uden for Dem selv. — Ligesaa ubarmhertig er De Side 58. imod Soldaterne, og siger: at her i Staden er allene 3000 af den Stand, som tager Brødet fra Borgerne. — Om De har regnet ret, ved jeg ikke; men dette veed jeg, at De er sig bestandig lig, i Egennytte og Misundelse.

Side 61. sig De: "Nu troer jeg, at have kundet tilfulde overtydet min Hr. Haandverksmand, ja hvad Haandverksmanden angik, da er jeg længe færdig med ham; (hvad siger De? Ney! intet mindre! — De har skrevet om Laugene saaledes, at dersom de nogen Tid skulde ophæves, frygter jeg at Deres blev det første;) men her er en Statsmand, um Savant pretendu, (Aa, snak Dansk din F---!) som vil have meer, end almindelig, derfor kommer det mig for, at Han ikke er endnu overbevist om Sagen. Jeg

70

kommer til ved en Nota og Anhang, at igiennemgaae endnu Nøyerer nogle Punkter, som af ham ere anførte. Har De nu malet Tresindstyve Sider fulde; og begynder nu, at vil overbevise med Nota og Anhang? De narrer jo Folk, — jeg faaer vel at tage baade Nota og Anhang med; siden jeg er kommen i Lav med det.

iste Nota, om Laugenes Ophævelse. Er Deres uforgribelige Tanker, omtrent følgende: naar Laugene blev ophævet, frygter De at vi ikke kan faae bygget nok; og erindrer sig ikke, at vi næsten ingen Plads har; uden op i Luften. Jeg troer, at det meste, som herefter vil blive at bestille for slige Arbeydere, vil nok være at vedligeholde de mange store og prægtige Bygninger vi har; skulde vi endeligen behøve meer Byggerie, saa har vi af vore egne Folk nok, som er lærdt denne Videnskab til at hielpe vore Haandverker; og Poletie-Lovene har Myndighed nok, til at kunne straffe Bedrageren; thi, at klage en Amtmester for sine Laugsbrødre, er nok det samme, som De Side 24. sig De: "Klag dig for Bidge, at Hunden har bidt dig." 2det Nota, om Svendenes Skilters Omflyttelse. Og 3die Nota, om Amtsgewohnheit und gebrauche. —

71

Om de store Bekostninger, som nogle Lauge gjør, ved at støtte deres Skilter, sig De: ar de bekoster det jo selv, og maa siden arbeyde derfor, rc. — Er da denne Stads saa uforbigængelig fornøden? Og, mon disses Fortienester kan kaste saa meget af sig? Hvad, om jeg kan bevise, at nogle af Deres Koner og Børn, af denne Aarsag har maattet savne Brødet afvigte Vinter. — 4de Nota, om Mesterstykkets Afskaffelse. Taler De ligesom den der er fortunlet i Hovedet. 5te Nota, Om den fornødne

Orden, som ved Laugenes Ophævelse

skulde iagttages. Her kan man rigtig

merke, at De er Skakmat, — og derfor viser Deres Modstandere hen paa Laugs-Kroerne, for der at faae fuld Bestred.

Jeg sidder nu og vil giætte Deres Tanker, naar De engang faaer dette at læse! — den eeneste Trøst jeg har, er, at vi ikke kiende hinanden. De vil uden Tvil blive meget vred paa mig; hvortil; naar De vil ret besinde sig, dog neppe

Vil finde billige Aarsager. Jeg føler ikke,

at have gjort Dem Uret; men taget Dem ligesom

jeg har fundet Dem. Jeg har vist

mig høfligere imod Dem, end De har viist sig imod Deres Modstandere; ja. Hr. Bonasse! det som meer er; jeg indbilder mig, at jeg skal fortiene Tak hos Dem--! Naa! begynde De

alt at blive bister? Hør dog først hvad

jeg vil sige! den Mand, som De har skrevet imod, vil nok ikke gjøre sig den Umage; eller agte

72

Deres Skrift, saa værdig at svare noget derpaa. Naar De nu erfarer dette, da vil det vel ikke blive saa utroeligt for Dem: at et ubehageligt Svar; er dog bedere end slet ingen; thi dermed vises den største Foragt. Seer De vel, kommer vi ikke til rette endnu? Hør! dersom

De vil søge at oprette og vederlegge Fædernelandet den Skade og Fornærrmelse, som De hidindtil har tilføyet samme. Dersom De vil elske og ære

det af et got Hierte; saa vil det vist ikke vare længe, føren vi endnu oven i Kiøbet bliver de beste Venner. — Dersom jeg merker, at denne Prøve af min Tænke- og Skrivemaade, finde Deres Biefald iblant os; som jeg særdeles attraaer, tør jeg vove at bekiendtgjøre noget meere.

Vg, da det indeholder noget om mit Forhold, som Amtmester, og det Begreb jeg har gjort Mig, om mit Laugs Forfatning i Forhold til det almindelige Beste, item: Maade, hvorledes jeg synes, at vi kunne vorde meer nyttige Borgere og Mestere; vilde samme give Dem nye Leylighed, til at øve og skierpe Deres Forstand og Indsigt. — Og De, ved grundige, tydelige og antagelige Beviser, vedbørlig,

gjendrive og satte mig til Rette, hvor jeg

feyles. O! med hvor megen Taknemmelighed, vil jeg antage disse Bebrejdelser. Thi min Ufuldkommenhed

øver mig Daglig i den Kunst, med kolt Blod at kunne høre mine feyl, — og lærer mig ikke at rødmes, naar jeg i god Forsæt og Hensigt begaaer Feyl og Skrøbeligheder.